

RAZPRAVE

KULTURA IN REGIONALNA POLITIKA: KULTURA KOT DEJAVNIK REGIONALNEGA RAZVOJA ALP

AVTORJI

dr. Mimi Urbanc

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
mimi@zrc-sazu.si

dr. Martin Boesch

Forschungsstelle für Wirtschaftsgeographie und Raumordnungspolitik, Universität St. Gallen, Tigerbergstrasse 2, CH – 9011 St. Gallen, Švica
martin.boesch@unisg.ch

dr. Igor Jelen

Dipartimento di Scienze Politiche, Università di Trieste, Piazzale Europa 1, I – 34127 Italija
jeleni@sp.univ.trieste.it

UDK: 711.2:316.722(234.3)

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

Kultura in regionalna politika: kultura kot dejavnik regionalnega razvoja Alp

Alpe so kulturno in naravno srce Evrope, ki pa se v zadnjih desetletjih soočajo s številnimi spremembami. Njihove posledice so pogosto negativne, saj zadevajo samo bistvo Alp: njihovo prebivalstvo, ohranjeno naravno okolje, vzdrževano kulturno pokrajino in tradicionalne gospodarske dejavnosti, ki so upoštevale občutljivost ekološkega in kulturnega sistema. V članku opredeljujemo pomen in vlogo kulture pri regionalnem razvoju v Alpah v kontekstu trajnostnega razvoja. Pri tem se osredotočamo na razmere v slovenskih Alpah in vlečemo vzporednice s celotnim alpskim lokom. Članek temelji na ugotovitvah projekta DIAMONT.

KLJUČNE BESEDE

Alpe, Interreg IIIB, DIAMONT, kulturne razlike, regionalni razvoj

ABSTRACT

Culture and regional policy: culture as a factor in the regional development of the Alps

The Alps are the cultural and natural heart of Europe, and in recent decades they have faced many changes. These changes have often entailed negative consequences because they affect the very essence of the Alps: their population, preservation of the natural environment, maintenance of the cultural landscape, and traditional economic activities that have respected the sensitivity of this ecological and cultural system. This article defines the significance and role of culture in the regional development of the Alps as part of sustainable future development. The analysis focuses on the conditions in the Slovenian Alps and draws parallels with the entire Alpine range. The article is based on the findings of the DIAMONT project.

KEY WORDS

Alps, Interreg IIIB, DIAMONT, cultural differences, regional development

Uredništvo je prispevek prejelo 7. februarja 2007.

1 Uvod

DIAMONT, s polnim imenom *Data infrastructure for the Alps: mountain orientated network technology*, je mednarodni projekt v okviru programa INTERREG IIIB Alpine space. Poteka od leta 2005 pod vodstvom Inštituta za geografijo Univerze v Innsbrucku. Široko zasnovan projekt je bil zamišljen v vodstvenih organih Alpske konvencije, in sicer kot podpora prenovi zasnove in vsebine ter ponovnemu zagonu Sistema opazovanja in informiranja v Alpah SOIA (*System for Observation of and Information on the Alps*), ki lahko pomembno prispeva k celovitemu trajnostnemu razvoju. Tudi cilji projekta so široki in ambiciozni: soočiti vsebino Alpske konvencije s pričakovanji strokovnjakov ter zahtevami prebivalcev; določiti neskladja, ki vplivajo na razvojne procese v regionalnem razvoju; izpostaviti pomembna razvojna vprašanja ter možnosti trajnostnega razvoja ter ob upoštevanju kazalcev izdelati orodja regionalnega razvoja (Urbanc 2006, 117).

Mednarodni in interdisciplinarni projekt se je na samem začetku, to je v delovnem paketu 5, za katerega je bil zadolžen švicarski partner, natančneje Martin Boesch z Inštituta za ekonomsko geografijo in regionalno politiko Univerze v St. Gallenu, osredotočil na vprašanje pomena kulture za regionalni razvoj v Alpah. V vseh sodelujočih državah smo izvedli študijo, pri čemer smo se držali začrtanih smernic odgovornega partnerja in tako pridobili primerljive podatke za vse sodelujoče dežele. Kljub premišljeni in z različnih zornih kotov osvetljeni metodologiji so »slovenski« rezultati ponekod presenetljivi. V tem članku jih bomo poskusili ovrednotiti in jih soočiti na eni strani s sintezni rezultati ter na drugi z rezultati drugih dežel.

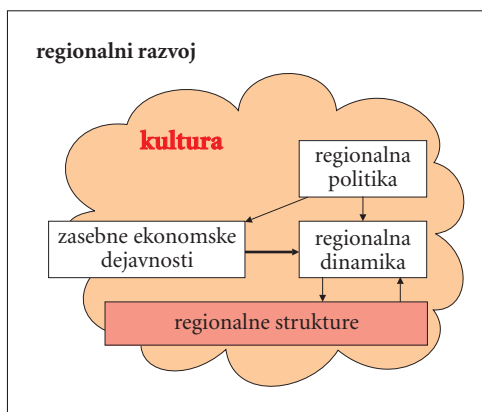
Temeljni namen delovnega paketa 5 je povečanje razumevanja vpliva kulturnih razlik na trajnostni regionalni razvoj v Alpah. S tem bi omogočili izboljšanje medsebojnega razumevanja ne le podobnosti, pač pa tudi razlik in posebnosti posameznih delov znotraj alpskega loka. Tako bi oblikovali temelje za zaznavanje trajnostnosti regionalnega razvoja v kontekstu Alpske konvencije.

2 Kultura: preprost, vendar zelo široko razumljen pojem

Postavljena je bila sledeča hipoteza: kulturne razlike, čeprav so še vedno prisotne, izgubljajo na pomen kot gonilna sila v regionalnem razvoju, in sicer na račun tržno usmerjenih, univerzalnih oziroma globalnih vzorcev in trendov. Pomen kulture je bolj očit na krajevni ravni in v vsakdanjem življenju, kjer vpliv globalizacije še ni tako očit (Boesch 2007, 4).

Izraz kultura je znan in pogosto uporabljen pojem. Prvotno se je izraz, ki izhaja in latinske besede *colere* 'obdelovati, negovati, skrbeti' (Jones 2003, 41), nanašal na človekovo večino obvladovanja

Slika 1: Vpliv kulturnih dejavnikov na regionalni razvoj – temeljna strukturna postavitev in povezave. Regionalni razvoj je niz regionalnih struktur in dejanj (zasebnih in javnih) in njihovih sprememb skozi čas. Kot celota je pojem kulture nejasen in kompleksen in tvori splošno podlago za te procese. Puščice in njihova debelina kažejo na dejstvo, da veljajo ekonomske dejavnosti (vlaganja; proizvodnja in potrošnja) za glavno gonilno silo regionalnega razvoja (Boesch 2006a; Boesch 2006b).

in spreminjanja naravne pokrajine. Agrikultura, hortikultura, vitikultura in apikultura se na primer nanašajo na udomačitev čebel in proizvodno rabo njiv, vrtov, vinogradov. S spoznavanjem tujih dežel in ljudstev, katerih tehnološke veščine in tehnike so se razlikovale od evropskih, se je izraz razširil na družbene skupine, ki so jih evropocentrično imenovali primitivne kulture ali v najboljšem primeru na primer eksotične oziroma karibske kulture, s čimer je kultura »... *postala izraz človeških razlik in razlikovanja* ...« (Cosgrove 2000, 135). V naslednjem koraku postane izraz za proces razvoja družbe od prvobitne divjosti do splošno veljavnih načel in norm. Nazadnje je začel veljati za aktivnosti, ki so potrebne ali koristne v procesu kultiviranja človeške občutljivosti in vedenja, torej za umetnost: upodabljajoče umetnosti, glasbo, poezijo, literaturo in ples.

Slovinci izraz kultura povezujemo z narodno emancipacijo, ki so jo sprožili »ljudje peresa« (Seton-Watson 1980, 29), zato ga razumemo kot pomemben, če ne najpomembnejši del narodne identitete. Toda kaj je pravzaprav kultura? Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994) med drugim pravi, da je: »... *skupek dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja // človeško delovanje, ustvarjanje, katerega rezultat so ti dosežki, te vrednote* ...«.

Drugi del zgornje definicije se približa razumevanju kulture v projektu DIAMONT, kjer je kultura – ob upoštevanju Giddensove teorije strukturacije – razumljena kot delovanje in kot struktura. Kultura torej pomeni odnose, vizije in vedénje posameznikov, družbenih skupin, prebivalcev določenih pokrajin, narodov v svojem življenju, pri oblikovanju okolja in pri osmišljanju svojega lastnega bivanja. Obenem kultura pomeni tudi rezultat omenjenih dejanj, izraženih v artefaktih, institucijah, gospodarskih strukturah, naseljih, rabi tal. Kultura torej ni statična, ampak dinamična, je proces, ki zadeva ljudi in tudi prostor, v katerem ljudje bivajo. Posamezni deli zemeljske oble se med seboj razlikujejo ne samo zaradi naravnih danosti, ampak tudi zaradi družbenih značilnosti. S pomočjo kulture ljudje vplivajo na prostor in ga oblikujejo. Obenem je kultura nestabilen sistem pomenov, prek katerih ljudje osmišljajo svet materialnih objektov (Hubbard s sodelavci 2002, 59). Na tej točki se srečata kultura in čas, saj ima interakcija med družbo in prostorom še časovno komponento. Slednja je zanimiva zlasti v sodobnosti, ko je čas v kontekstu globalizacije in hitrih sprememb dobil nove dimenzije (Jelen 2006; Zucca 2006).

Naslednje področje, ki se odpira, je opazovanje in merjenje kultur ter njihovo primerjanje. Oprijetljive prvine kulture so jezik, naselbinsko omrežje, raba tal, tradicija, proizvodni načini, administrativne prakse, davčni predpisi, vera itd. Nekatere so odločujoče v določenem kontekstu in popolnoma nepomembne v drugem. Poleg tega nastopi še problem njihove povezanosti oziroma prepletenosti. Kultura je namreč kompleksen sistem in proces, v katerem so deli vzročno povezani in funkcijsko medsebojno odvisni. Metodološko vprašanje, ki si ga zastavljamo, je, kako določiti in ovrednotiti prvine kulture, pomembne za regionalni razvoj. Naslednje vprašanje je, kaj so kulturne razlike, ki so predmet preučevanja? Na podlagi kulturnih značilnosti lahko neko območje razčlenimo na kulturne regije, torej so kulturne razlike tudi regionalne razlike. To prav gotovo velja za Alpe.

3 Je kultura sploh še pomembna?!: ocena ekspertov

Središče raziskovalne sheme je tvorila regionalna politika, ki smo jo razumeli kot ključno raziskovalno področje. Nudi povezavo med kulturo in regionalnim razvojem ter je glavna gonilna sila, ki vpliva na tržne razmere. Izhajali smo iz domneve, da kulturne razlike v regionalnem razvoju najlažje opredelimo, če preučimo regionalno politiko. Oblikovali smo dobro strukturiran vprašalnik, ki je obsegal sledeče vidike:

- obseg ukrepov regionalne politike, trajnostnostni vidik;
- razlike v ciljih in namenih regionalne politike in morebitna vloga kulturnih dejavnikov pri interpretaciji teh razlik;
- regulativni ukrepi za omilitev učinkov svetovnih tržnih razmer v regionalnem kontekstu;
- vpliv kulturnih dejavnikov pri izvrševanju regionalne politike.

	pomen			
jezik	SLO	CH	D	A I F
manjšine	SLO	A CH	D	I F
prvobitne kulture/ tradicionalne enote	SLO	I	CH D A	F
projekti in omrežja	SLO CH	F I	A	D

Slika 2: Pomen kulturnih dejavnikov za regionalno politiko in razvoj. Kode držav označujejo mnenje ekspertov, puščice kažejo trend (Boesch 2006a).

Vprašalnik, zasnovan v obliki odprtih vprašanj, so izpolnili strokovnjaki iz šestih držav, ki so s svojimi institucijami zastopane v projektu: Italije, Avstrije, Francije, Nemčije, Švice in Slovenije. Zaradi lažje obdelave in poznejših primerjav med državami so bili nekatera vprašanja strukturirana po glavnih vsebinah regionalne politike, ki se nanašajo ali na gospodarske panoge (kmetijstvo, turizem, javni promet itd.) ali na okoljska vprašanja (varovanje narave, dostop do javnega šolstva). Kontrolna vprašanja so obsegala vprašanja o stanju regionalnega razvoja. Poleg tega so lahko omenili katerokoli kulturno potozo, ki se jim je zdela pomembna, in jo tudi ovrednotili glede na pomembnost.

V kvalitativni analizi, ki je sledila, so švicarski partnerji oblikovali skupine na osnovi podobnosti tako na ravni posamičnega vprašanja kot tudi na agregirani ravni. Metodološko gledano raziskava ni dala rezultatov o vplivu kulturnih dejavnikov na regionalni razvoj *per se*, ampak, kako skupina ekspertov dojema in razlaga odnose med kulturo, regionalno politiko in regionalno politiko.

Prvi sklop rezultatov (slika 2), se nanaša na jezik, prisotnost manjšin, prvobitne kulturne in tradicionalne vrednote ter na projekte in povezovanje. Pri prvih treh je jasen trend upadanja pomena, kar je povezano s sodobnim razvojem. Obratno pa so prisotnost projektov, povezovanje in prizadevanja po modernizaciji eksperti ocenili, da njihov pomen narašča. Pri tem je treba opozoriti, da niso pojasnili, v kakšni meri različni omenjeni dejavniki vplivajo na regionalni razvoj, ali na primer pospešujejo ali zavirajo modernizacijo. Poleg tega se zastavlja vprašanje, ali je ohranjanje tradicionalnih struktur prispevek k trajnostnosti ali ovira nujno potrebnim reformam?

	pomen			
gospodarski razvoj širšega/zunaj alpskega območja	F A I	SLO D CH		
gospodarske inovacije/regionalna produktivnost	CH SLO	A F	D I	
krepitev regionalnega gospodarstva	A SLO	CH I	D F	
sodelovanje s partnerji zunaj alp	F	SLO I A D CH		

Slika 3: Pomen ekonomskih praks za regionalno politiko in razvoj. Kode držav označujejo mnenje ekspertov, puščice kažejo trend (Boesch 2006a).

	pomen			
ekološka trajnost	A SLO D	I F CH		
kulturna identiteta in družbena trajnost	A SLO	I I	CH D F	
dobra izobrazba lokalnega prebivalstva		SLO	I	CH F D
dobre javne storitve za lokalno prebivalstvo	CH I	A SLO D	F	
dobre javne storitve za lokalno prebivalstvo	SLO I	D A	F CH	

Slika 4: Pomen okoljskih in družbenih praks za regionalno politiko in razvoj. Kode držav označujejo mnenje ekspertov, puščice kažejo trend (Boesch 2006a).

Drugi sklop (slika 3) se nanaša na ekonomske razmere. Že bežen pogled na sliko pove, da so imeli respondenti iz vseh držav zelo enotno mnenje o pomenu splošnega gospodarskega napredka. Poudarjali so pomen zunaj alpskih gospodarskih vplivov, ki bo v prihodnje še naraščal. Po njihovem mnenju bo globalni ali evropski razvoj ugodno vplival na razvoj Alp. Po njihovem so alpske regije del nacionalnega, če ne celo globalnega ekonomskega sistema, pri čemer so ključnega pomena za razvoj tekmovalnosti, produktivnosti, inovativnosti in povezovanja. Respondenti niso omenili cene take preobrazbe, in sicer izgube tradicionalnih vrednot, pokrajinskih prvin itd. Prav tako niso podvomili v ustreznost take strategije za manj uspešna območja ali za območja, ki ne bodo mogla slediti hitremu razvoju, kot ga narekuje sodobni globalni trg. Zanimivo je to, da respondenti dvopolnega razvoja centra in periferije niso pripisali posamičnim kulturnim dejavnikom, ampak večinoma neugodni prostorski strukturi, ki je prisotna v celotnih Alpah in jo je težko zaobiti. Na drugi strani pa so alpska središča lahko uspešna, če postanejo del nacionalnega ali globalnega gospodarskega omrežja.

Slika 4 kaže okoljske in družbene vrednote. Vsi respondenti so ekološko trajnostnost, izobraževanje in javne službe ocenili kot zelo pomembne za regionalni razvoj. Ekološka trajnostnost zavzema posebno mesto, saj je zdravo okolje pojmovano kot vrednota. Niso si pa bili enotni, do katere mere naj bi bila v prihodnje regionalna politika pooblaščenca za zagotavljanje teh služb, ali naj bi bile prepuščene zasebni iniciativi, pri čemer je nevarnost slabih in/ali dragih storitev. Še bolj sporen je pomen tradicionalnih vrednot kulturne identitete in pravic manjšin v regionalnem razvoju. Ali bo njihov pomen upadal ali naraščal? Oboje je bilo izraženo v raziskavi, in sicer da se bodo izgubile v globalnem svetu in obratno, da bodo postale dragocene ravno zaradi vpliva globalizacije.

Jasno je, da so ekonomski in družbenokulturni trendi dva pola istega procesa. Zanimivo je, da so respondenti izpostavili obe skrajnosti transformacijskega procesa. Prva še vedno združuje regionalni razvoj in tradicionalne kulturne vrednote, povezane z določenim ozemljem in ljudmi, ki tam živijo. Tem tradicijam pripisuje precejšen pomen, ki pa upada. Druga skrajnost je, da je regionalni razvoj vse bolj odvisen od urbanizacijskih trendov in družbenoekonomskih možnosti določene lokacije in neodvisen od kulturnih dejavnikov. Nova razvojna geometrija kot posledica tega lahko ali pa tudi ne sovпада s tradicionalnimi strukturami. V prihodnosti se bo pokazalo, ali bosta ta dva omenjena načina vodila do različnih akcijskih načrtov z različnimi rezultati na področju regionalnega razvoja, ali gre zgolj za razlike v dojemanju in namenih brez večjih vplivov.

4 Analiza regionalnih politik v sodelujočih državah

V vseh državah Alpske konvencije ima regionalna politika različno dolgo tradicijo, ki temelji na splošnih političnih in administrativnih strukturah, na specifičnem dojetju Alp in njihovih virov, možnosti in problemov. Ne glede na to v zadnjih letih novi izzivi, kot so pomanjkanje javnih sredstev ali pritiski zaradi liberalizacije kmetijskega trga, zahtevajo prilagoditve. Vrednotenje regionalnih politik po državah mora upoštevati tudi institucionalne razlike. V pretres smo vzeli strategije, orodja in inštitucije, zadolžene za implementacijo, in pri tem ugotovili dve temeljni skupini značilnosti: prvo, ki je obsegala skupen (generaliziran) pristop v vseh deželah, in drugo z dokaj velikimi razlikami med alpskimi deželami.

Strokovnjaki iz vseh držav so si bili enotni glede naraščajočega vpliva politik in ukrepov Evropske unije, premika v smeri regionalnega upravljanja (bodisi od občinske ravni navzgor bodisi od nacionalne ravni navzdol), skupnih ciljev, kot so zmanjševanje razlik ali krepitev alpskih urbanih središč, zato da bi povečali njihovo konkurenčnost, in orodij, kot so mestni načrti ali razvojne sheme. Vendar ima vse pravkar omenjeno omejeno moč uveljavitve.

Razlike med posameznimi državami obsegajo tri glavne dimenzije, ki izhajajo iz različnih pristopov k regionalni politiki in so obenem delno zakoreninjene v politični in administrativni zgodovini:

- *top-down* nasproti *bottom-up*,
- sektorsko nasproti celostno,
- javno nasproti zasebno.

Preglednica 1: Strateški pristopi k regionalni politiki v alpskih deželah.

dežele Alpske konvencije strateški pristopi k regionalni politiki	A	CH	D	F	I	SLO
bottom-up (federalizirana ali decentralizirana) izvedba	X	X	X			
top-down (centralizirana) izvedba			(X)	X	X	X
posebna alpska perspektiva	X	X	X			
Alpe kot marginalno območje			X	X	X	
vpliv EU politike in sredstev	X	(X)	X	X	X	X
trend regionalne kompetence	X	X	X	X	X	X
od nacionalne ravni navzdol				x	x	x
navzgor z občinske ravni	x	x	x			x

V povezavi s prvima dvema se v vseh alpskih deželah kaže močna tendenca po združevanju tradicije z najnovejšimi izkušnjami, kar vodi k mešanim pristopom (preglednica 1). Tako so se recimo v državah s prevladujočimi *top-down* postopki in izvedbami (Francija, Italija, Slovenija) na novo oblikovali sveti na lokalni/regionalni ravni. Obenem se je povečala kompetenca lokalnih oblasti pri uveljavljanju lastnih moči in pri doseganju večje stopnje sprejetja med lokalnim prebivalstvom. V deželah z dolgo tradicijo *bottom-up* pristopa (Avstrija, Nemčija, Švica) pa so se povečale težje po koordiniranju teh pristopov na višji ravni. Podobne trende lahko opazimo na področju sektorskega načrtovanja, ki se nadgrajuje s koordiniranimi orodji. Na drugi strani pa se celostne načrtovalske sheme, ki niso preveč operativne, dopolnjujejo z učinkovitejšimi izvedbenimi orodji.

Na področju javnega/administrativnega sektorja proti zasebnemu sektorju so razlike med državami manj očitne. Večina institucij, zadolženih za regionalno politiko in promocijo regionalnega razvoja, je administrativnih, vladnih teles. V določeni meri so vključene tudi zasebne institucije, različne agencije, gospodarske zbornice in celo nevladne organizacije. Obenem obstajajo precejšnji napor, da bi razvili in poglobili javno/zasebno partnerstvo, v obliki svetov na primer. Opazen je tudi trend naraščanja vpliva civilne družbe: povečuje se število in kompetenca vključenih deležnikov. To je še posebej očitno pri

vprašanjih, povezanih s trajnostnostjo, saj imajo zasebne družbe pogosto jasnejšo vizijo in boljšo predstavo kot pa vladne službe.

5 Kje je mesto Slovenije znotraj Alp?

V primerjavi z ostalimi alpskimi deželami ima Slovenija najbolj centralizirano regionalno politiko, pri čemer ji je Francija najbližje. Po mnenju slovenskih respondentov kulturne razlike na državni ravni ne igrajo vidnejše vloge pri izvajanju regionalne politike in doseganju učinkovitega regionalnega razvoja. Jezik kot najpomembnejša značilnost je povezovalni dejavnik slovenskega alpskega sveta in tudi zamejskih predelov, poseljenih s Slovenci. Kulturnim dejavnikom pripisujejo večji pomen na lokalni ravni, vendar ni oprijemljivih rezultatov študij ali raziskav. Naslednje vprašanje se je nanašalo na gonilne sile in dejavnike, ki so imeli odločilen vpliv na regionalno politiko. Na slovensko perspektivo je imelo velik vpliv dejstvo, da je bila v preteklih letih zaradi približevanja Slovenije Evropski uniji nacionalna politika pretežno usmerjena v mestna območja, podeželska in alpska območja pa so odvisna zgolj od lastnih in zelo omejenih virov. Zato sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem in iskanje sinergij med njima postajata odločilna dejavnika podpiranja regionalnega razvoja.

Drugi sklop vprašanj se je nanašal na posamezne kulturne dejavnike (glej sliko 2). Jezik se običajno pojmuje kot najpomembnejša prвина. V večini držav so mu pripisali majhen pomen, ki se bo v prihodnje manjšal in celo popolnoma izgubil. Samo v Sloveniji so jeziku pripisovali velik pomen, ki se bo ohranil tudi v prihodnje. Seveda pa respondenti niso nakazali smeri tega vpliva. To mnenje je po našem mnenju treba razumeti s pridržkom, saj ni logične razlage zanj. Po vsej verjetnosti so slovenski respondenti imeli v mislih pomen jezika v sistemu kulturnih značilnosti, ne pa pomen jezika za sam regionalni razvoj. Verjetno se je podobno zgodilo tudi pri vprašanju glede pomena manjšin. Ponovno so slovenski respondenti, enako kot tudi švicarski, temu kulturnemu dejavniku pripisali velik pomen. V nasprotju z švicarskimi pa so mu slovenski respondenti napovedali velik pomen tudi v prihodnosti. Podobno je pri naslednjem kulturnem dejavniku, in sicer pri prvobitnih kulturah in tradicionalnih vrednotah. Ponovno pa ni nakazano, ali bo ta kulturni dejavnik spodbujal ali oviral regionalni razvoj. Tudi zadnjemu vprašanju v tej skupini glede pomena projektov in omrežij so slovenski respondenti pripisali velik pomen, vendar s to razliko, da njihov odgovor tokrat ni odstopal od odgovorov respondentov iz ostalih držav, razen od odgovorov avstrijskih in nemških, to je bavarskih respondentov.

Odgovori na vprašanja v gospodarskem sklopu so si zelo podobni. Slovenija ne izstopa, je pa vsebinsko najbližje pogledom švicarskih respondentov. Natančnejši pogled na sliko 3 kaže, da so slovenski respondenti največji pomen pripisali inovacijam na področju gospodarstva in krepitvi regionalnega gospodarstva, rahlo manjšega pa, čeprav še vedno velikega, gospodarskemu razvoju širšega, ne zgolj alpskega območja in sodelovanju z zunaj alpskimi partnerji. Očitno je, da slovenski respondenti bolj stavijo na razvoj znotraj samih Alp kot na vpliv zunaj alpskega območja na razvoj Alp. Če povzamemo ugotovitve iz tega dela vprašalnika, lahko sklenemo, da mnenja vprašanih ekspertov ne izražajo nobenih, ne kulturnih, ne drugih, razlik.

Nasprotno glede na odgovore v prejšnjem sklopu pri vprašanjih na temo okoljskih in družbenih vrednot pa slovenski eksperti niso odgovarjali »mainstreamovsko«. Tudi na splošno lahko rečemo, da odgovori niso bili tako enotni. Posebej izstopajo slovenski odgovori glede okoljske trajnostnosti. To lahko pripišemo splošni značilnosti Slovencev, in sicer da so na deklarativni ravni okoljevarstveno osveščeni (Smrekar 2006). Prav tako so velik pomen pripisali tudi manjšinskim pravicam, kar pa je treba razumeti s pridržkom. Tu so verjetno razširili svoj pogled ne zgolj na slovenski del Alp, ampak širše na celoten alpski lok ali pa vsaj na slovensko etnično ozemlje. Edino področje v tem sklopu, kjer slovenski odgovori niso v skupini, ki kaže na največjo pomembnost, je pomen dobre izobrazbe. Seveda pa to ne pomeni, da izobrazbi slovenski strokovnjaki ne pripisuje dovolj velikega pomena. Izobrazbo razumejo kot pomembno, vendar je strokovnjakom iz ostalih alpskih dežel še pomembnejša.

6 Sklep

Namen delovnega paketa 5, ki je del mednarodnega projekta DIAMONT, je bil povečati razumevanje glede pomembnosti vpliva kulturnih razlik na trajnostni regionalni razvoj Alp v prihodnosti. S tem bi oblikovali izhodišča za nadaljnje znanstvene razprave in obenem vzpostavili možnosti za začetek procesa, ki bi okreplil medsebojno razumevanje podobnosti in razlik ter posebnosti vsake alpske regije. Tako bi zagotovili temelje za nadzorovanje uresničevanja koncepta trajnostnosti regionalnega razvoja v Alpah oziroma v okviru Alpske konvencije.

Prikazali smo vplive kulturnih dejavnikov, vrednot, navad in specifičnih ciljev na regionalno politiko in s tem posredno tudi na prihodnji regionalni razvoj. Pri tem smo se naslonili na odgovore ekspertov in v naslednjem koraku odgovore slovenskih ekspertov primerjali z eksperti iz ostalih alpskih dežel. Če se osredotočimo na slednje, ugotovimo, da so se odgovori slovenskih ekspertov najbolj razlikovali glede pomena jezika, manjšin in prvinske kulture ter tradicionalnih vrednot. Kot smo že nakazali v prejšnjem poglavju, je to verjetno zaradi pomena, ki ga Slovenci na splošno pripisujemo omenjenim dejavnikom. Pri ostalih vprašanih oziroma odgovorih nanje Slovenci niso izstopali.

Če povzamemo rezultate omenjene študije, bi lahko zaključili, da med deželami alpskega loka ni velikih kulturnih razlik oziroma, če smo natančnejši, da te kulturne razlike ne vplivajo na trajnostni regionalni razvoj Alp. Nadalje, da so torej vplivi modernizacije in globalizacije na družbene, ekonomske in tudi okoljske razmere vse močnejši in da postaja skupna razvojna strategija vse očitnejša in pri tem se zmanjšuje pomen prvotnih regionalnih razlik.

Omenjena naloga je odprla več novih vprašanj kot dala jasnih odgovorov na v začetku postavljena vprašanja. Eno prvih je povezanost med kulturo in trajnostnostjo. Kultura, kot jo razumemo, je objektivni pojem brez pripisane vrednosti in zato ne moremo oziroma ne smemo vrednostno razvrščati različnih civilizacij in regionalnih kultur. Trajnostnost oziroma zasledovanje idej trajnotnosti pa je normativni pojem, obenem pa ga lahko razumemo tudi kot kulturno značilnost (ali vëdenje), ki skrbi za okoljski, družbeni in gospodarski kapital in ga skuša medsebojno celo povečati. Vprašanje, ki se ponuja samo po sebi je, ali so bile tradicionalne alpske kulture bolj trajnostno naravnane, kot so sodobne, v proizvodno in potrošnjo usmerjene kulture (Boesch 2006b)?

Drugo vprašanje, ki se pojavlja, je, kaj sploh so kulturne razlike? Krajevna oziroma regionalna kultura je pod stalnim vplivom zunanjih sil in pritiska tujcev skrenila od strogo tradicionalnih vzorcev in na tej poti spremenila svojo vsebino in identiteto. So torej kulturne razlike predmet te raziskave, ali bi bilo boljše reči regionalne razlike? Kako opredeliti procese stapljanja?

Naslednje vprašanje, ki se pojavlja pri preučevanju slovenskega položaja znotraj Alp, je, ali so res kulturne razlike tiste, ki vplivajo na regionalni razvoj? Na to vprašanje je omenjena raziskava poskusila poiskati odgovor, ki se glasi: kulturne razlike izgubljajo na pomenu kot gonilna sila regionalnega razvoja. Jasen odgovor na relativno zahtevno vprašanje kot posledica dolgotrajnega znanstvenega preučevanja.

7 Viri in literatura

- Boesch, M. 2006a: Analysing the Influence of Cultural Differences on Regional Development in the Alps. Zaključno poročilo delovnega paketa 5, Analysing the Influence of Cultural Differences on Regional Development in the Alps. St. Gallen.
- Boesch, M. 2006b: Vpliv kulturni razlik, http://www.uibk.ac.at/diamont/downloads/workpackages/folder_wp5_slovene.pdf (1. 3. 2006).
- Boesch, M. 2007: Is »Culture« Still Relevant to Regional Policy? Mountain Research and Development 27, 1. Tokyo, Berne.
- Cosgrove, D. E., 2000, Cultural geography. The Dictionary of Human Geography. Oxford.

- Hubbard, P., Kitchin, R., Bartley, B., Fuller, D. 2002: Thinking geographically: space, theory, and contemporary human geography. London, New York.
- Jelen, I. 1996: Le calendrier écologique, fondement de la cohésion sociale des communautés alpines. *Geographie et Cultures* 18. Pariz.
- Jelen, I. 2006: La valle dei tre confini: una comunità ai margini di storia e geografia, tra Carnia, Carniola e Carinzia. *Monte Reale Valcellina Pordenone*.
- Jones, M. 2003: The concept of cultural landscape: discourse and narratives. *Landscape interfaces*. Dordrecht, Boston, London.
- Seton-Watson, H. 1980: Nacije i države: ispitivanje porijekla nacija i politike nacionalizma. Zagreb. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 1994. Ljubljana.
- Smrekar, A. 2006: Zavešt ljudi o pitni vodi. *Geografija Slovenije* 12. Ljubljana.
- Urbanc, M. 2006: 1. srečanje raziskovalcev Interreg projekta DIAMONT. *Geografski vestnik* 77-1. Ljubljana.
- Zucca, M. 2006: Le Alpi. La gente. Report 36. Trento.

8 Summary: Culture and Regional Policy: Culture as a Factor in the Regional Development of the Alps

(translated by Donald F. Reindl)

The purpose of work package 5 within the international project DIAMONT is to increase the understanding of how important the influence of cultural differences is on the future sustainable regional development of the Alps. This will shape the starting points for further scholarly discussion and at the same time establish opportunities for beginning a process to strengthen mutual understanding of the similarities and differences, as well as special features, of each Alpine region, thereby ensuring the foundations for monitoring implementation of the concept of sustainable regional development in the Alps; that is, within the Alpine Convention.

This article discusses the influence of cultural factors, values, customs, and specific goals on regional policy, and thereby indirectly on future regional development as well. This is based on professional responses, and the next step compares responses from Slovenian experts with those from other Alpine countries. Focusing on this last point, it is determined that the responses of Slovenian experts differ the most with regard to the importance of language, minorities, indigenous cultures, and traditional values. This is most likely because of the significance that Slovenians generally ascribe to these factors. The Slovenians did not stand out in their responses to other issues.

Summarizing the results of this study, it can be concluded that there are no great cultural differences among the countries of the Alpine chain; that is, that these cultural differences do not influence the sustainable regional development of the Alps. It also shows that the influences of modernization and globalization on social, economic, and environmental conditions are increasingly stronger and that a common development strategy is becoming increasingly apparent, reducing the significance of historical regional differences.

This study has raised many more new questions than it has provided clear answers to the questions posed at the outset. One of the first is the connection between culture and sustainability. Culture, as we understand it, is an objective concept without ascribed values and we therefore cannot and may not rank various civilizations and regional cultures in terms of value. Sustainability or pursuing ideas of sustainability is a normative concept, and at the same time it can also be understood as a cultural characteristic (or behaviour) that looks after environmental, social, and economic capital and even tries to increase this through interaction. The question that naturally arises is whether traditional Alpine cultures were more sustainability-oriented than modern production- and consumer-oriented cultures.

Another question that arises is what cultural differences really are. Under the constant influence of outside forces and foreign pressure, local or regional culture has moved away from strictly traditional

patterns and thus changes its content and identity. Does this research therefore examine cultural differences, or instead regional differences? How should blending processes be defined?

The next question that arises when examining the Slovenian position in the Alps is whether cultural differences have really influenced regional development. This undertaking has sought an answer to this question; namely: cultural differences are losing their significance as a driving force in regional development. This clear answer to this relatively demanding question is a result of lengthy scholarly study. If the scholarly approach is set aside and common sense applied, a question can be posed whose answer completely negates everything said.